

ændres og paaagtes — kommet en saadan Stemning, og en saadan Tilstand ind i alle de Kredse, som have med den Sag at gjøre, at vi vel tør sige, at næsten alle de nye fremhævede særlige Misligheder, baade de, der betegnedes som latterlige og som tyranniske, hvilke ved Misbrug af de spredte enkelte Bestemmelser synes at kunne komme frem, ere bragte til det Punkt, at man kan ansee dem for at være i høj Grad sjeldne og i høj Grad usandsynlige, saavel som for at være stikede til snart og stærkt at hæve sig paa dem, der i saadan Hensigt maatte gjøre de enkelte Bestemmelser gjældende. Ikke desto mindre er det ogsaa min Højeelse, — og jeg har ikke med min Forstand kunnet frigjøre mig derfra, jeg maa i nogen Maade høre mig derfor, — at det er ingen hyggelig Maade, naar man ved Skolemulter skal tvinge det frem, at Børnene komme i Skole og modtage en vis Undervisning. Men jeg troer desuagtet, at det maa siges om denne Maade, — idetmindste indtil Videre, indtil en Mand med et genialt Blik finder paa og viser os Andre det Bette — at ganske til at undvære er den ikke, saa at det altsaa vel er en Nødvendighed, at vi ere saa forsigtige som muligt med at begrænse den og med at afværge Misbrug af den, men dog neppe lader sig gjøre ganske at affkaste den. Og jeg skal i denne Henseende bede om Tilladelse til at henholde mig til Grundlovens § 85, som rigtig nok strækker sig videre, men som dog ogsaa strækker sig hertil. Grundlovens § 85 siger jo nemlig, at de Børn, hvis Forældre ikke have Evne til at sørge for deres Oplærelse, ville modtage fri Undervisning i Almue-skolen. Men nu er det bitterligt nok, saaledes som ogsaa den ærede Ridsdagsmand, det først havde Ordet, gjorde gjældende, at det for en stor Deel netop er Mangel paa Evne, idetmindste i en vis Forstand, til at sørge for Børnenes tilstrækkelige Oplæring, der gjør, at navnlig den fattige Dagleiers og Indjudders Børn komme ud i Tjeneste paa et eller andet Sted, og hos en Huusbond, der saa — enten han nu betaler Mulcten eller den vel ogsaa stundom estergives, det veed jeg ikke — bruger Børnet, uden at det stedes til Skole. Jeg mener nemlig, at Grundlovens § 85 er en Frihedslov for Børnene. Og

en Frihedslov for Børnene bethder, saavidt jeg forstaaer, at det Frihedsanlæg, der er i ethvert Menneske, men som kun gjennem en vis fornøstlig Udvikling og Dannelse kan komme til Virkelighed, skal skaffes frem hos ethvert Menneske, i alt Fald i den Grad, at han dog kan leve et virkelig Menneskeliv og navnlig ogsaa være Borger i det Samsfund, hvori han skal leve. Jeg mener, at det er en Frihed, som Grundloven har villet sikke ethvert Barn, der er født paa dansk Grund, at det skal, hvis det ikke er født Idiot, ikke heller paa nogen Maade faae Lov til at blive Idiot eller komme nær dertil, og at det paa det Alleromhyggeligste skal, saavidt som det har aandelige Kræfter, føres, ikke til det Høieste, ikke til det Høiere, ikke til det Meget, ikke just til det, man med Eftertryk kalder Dannelse, men til det, der er Betingelsen for, at det kan i Sandhed være et Menneske og føre et menneskeligt Liv, naar det bliver voxent, og at det kan være en Borger i det danske Samsfund. Og nu, som sagt, veed jeg ikke nogen Maade, hvorpaa man skulde kunne sætte dette igjennem for et betydeligt Antal Børn, uden igjennem Almue-skolen og dens Besøg, om fornødent udvirket ved Mulcttering; og heller ikke tiltroer jeg mig nogensinde, om jeg saa vel grublede mange Aar endnu derover, at kunne falde paa noget andet Middel. Det tvivler jeg vistnok derfor aldeles ikke om, at der vel tør komme den Dag, da en Mand med genialt Blik vil pege paa en anden Vej, man i saa Henseende hellere skal gaa; men kun det mener jeg, at for disse Børn, og navnlig netop for disse, er der for Tiden intet andet Middel at paavise, end at man ved — jeg vil ikke sige, det hidtilværende Mulctsystem —, men dog ved Mulct eller Bøder nøder dem, der bruge Børnenes Arbejdskraft, til at lade Børnene faae det mindste Lavmaal af Kundskaber og Dannelse, som af Staten erkjendes for at være nødvendigt. Dette anseer jeg altsaa som en Følge af Grundlovens § 85, jeg kan ikke læse den anderledes. Men saa indseer jeg meget godt, at der ligger en stor Banfelighed deri, at vort Skolevæsen i en senere Aarrække har taget et betydeligt Opsving, at vore Skoler trindt omkring paa Landet ere forsynede med Lærere, der nok kunde